

Csehszlovákiai hírek

A „Ción bölcsének jegyzőkönyveit” elkobozták. Prágából jelentik: A prágai sajtóügyi bíróság a „Ción bölcsői jegyzőkönyveinek” cseh kiadását elko-bozta és további terjesztését megtiltotta.

„Bikur Cholim” Nové Zámky-ban. Az érsekújvári orth. Chevra Kadisa egy „Bikur Cholim” (betegsegélyező) egyesület létesítését határozta el. Az új egyesülés hivatása volna, a Chevra betegeinek segélyezésével a Chevrát tehermentesíteni. A Chevra elvárja, hogy az új egyesülethez a hitközség minden tagja csatlakozni és azt hathatósan előmozdí-tani fogja.

Elhunyt a neje a pozsonyi ros-bészdinnek. Az egész bratislavai ortho-doxia részvételével temették R. Dóvid Weszely rabbi שליט"א, minden zsidó női erényben kiváló hitvesét. A gyászboróult férj megragadó heszpénben rajzolta meg az elhunyt *csodákess* nemes életét. Utána vejje: Snyder Jakab, a győri főrabbi fia mondott búcsúztatót. — הנצב"ה

Lesujtó ítélet a munkácsi gimnázium-ról. Az ungvári cionista gimnázium megnyitásával kapcsolatban egy nem-orth. német lap foglalkozik azzal a — vallásos szempontból szomorú — jelenséggel, hogy Munkács után Ungváron is alakult ilyen gimnázium. Evvel kapcsolatban lesujtó bírálatot mond a munkácsi „zsidó” inté-zetről, s azt írja többek között: „Hogvis lehetséges az, hogy ezen a szigorúan konzervatív vidéken, amilyen Munkács, több száz család rábizza a gyermekeit olyan oktatókra, akik világnézetileg olyan távolságban vannak a szülőktől, hogy ezt csak csillagászáttani számokkal lehetne kifejezni. A munkácsi főrabbinak a gimnázium ellen tartott beszéde ellen állítólag „magygyülés” volt, amelyen első-sorban a tanulók szülei vettek részt. Hát ezek az emberek a kifejezhetetlen nyomor következtében, amely alatt ők nyög-nek, annyira elvakultak már, hogy nem is veszik észre, hogy ez az iskola az ő gyermekeiket eltántorítja a zsidóság út-láról?” — A cikkíró végül kéri az ungvári gimnázium vezetőségét, hogy tartsa távoí az új iskolát. attól a zsidótlan szel-lemtől, amely a munkácsi gimnáziumot hírhdtté tette az egész zsidó világban.

KELENGYE HIMZÖDE

Azur, plisszé, előnyomda
Sablon készítés

Adler K., VII., Károly-körút 9. udvarban

A galantai Chavurasz Talmidim javára befolyt: Weinberger testv. Hajdú-szovát 15, Berkovits Arnold Vác (gyűj-tés) 10.50, Hoffmann Sándor Csorna (gyűjtés), Weiszberger Dávid Szakály, Friedmann Dániel Abaújszántó 5—5, Ungár Miklós Hajdúszovát 4 pengő.

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása
Minden szó egyszeri beiktatása 16, vasta-gon szedett betűkből 32 fillér. Alláskere-szőknél 10, ill. 20 fillér. Az **összeg előre hűldeud be;** lehet 10 filléres levélbélye-gyekben is. Jelíges levelek továbbításához 20 fillér bélyeg mellékelendő.

A salgótarjáni aut. orth. izr. hitközség a chazokó-kérdésnek megegyezés útján való rendezése folytán teljesen szabadon betöltendő **főrabbi állásra** pályázatot hir-det. Pályázótól megkívánatik, hogy ma-gyar állampolgár legyen, három elismert kiváló orth. rabbi hatórá-jával rendelkez-zen; kitűnő szónoki képesség, a magyar és német nyelv szóban és írásban való perfektsége feltétlenül szükséges. Próba-szónoklat megtartására kizárólag a meg-hívottak bocsáttatnak, az útiköltség csak a megválasztottnak térítetik meg. Java-dalmazás megegyezés szerint. Okmány-másolatokkal felszerelt pályázatok, a kor és családi állapot megjelölésével az alatt jegyzett hitk. elnök címére külden-dök. Az eddig beérkezett pályázatok is most fognak érdemleges elbírálás alá ke-rülni. Csakis ténylegesen működő rabbik pályázatát kérjük.

Rauchverger Mór hitk. elnök.
Schlesinger Dániel hitk. titká

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)

Flamm Ella Szikszó és Neumann Béla Poroszló, jegyesek.

Fürst Klára, Fürst Béla leánya Trnava, és Weiss Tibor, a salai Hitel-bank vezérigazgatója Sala (Vágsellye) jegyesek.

Baum Peps és Deutsch Hermann Ko-sice jegyesek. (A kassai T. B. gratulál).

Wulcs Mancika Békéscsaba és Herskó Mózes igazg. tanító Karcag, jegyesek.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

F. S. Pécs: Az „Arúgasz Habajszem” 7. sz. rezponzuma szerint nem helyes ima alatt a „t'filin sel jad"-on a „há-jisz"-t rajta hagyni. Másnemű korláto-zásról (télilkabát rajtahagyás stb.) nincs szó. **Szerencs:** A beküldött rejtvénye már megjelent nálunk. Egyelőre nem áll szándékunkban a rovatot megújítani. **E. H. Bratislava:** Most már amúgy sem aktuális. „Maczosz”: Tessék az Orth. Köz-ponti Irodához (VI., Eötvös u. 19.) for-dulni. **Többeknek:** Akiknek nincs szüksé-gük a „Zsidó Újság” legutóbbi két szá-mára (41. és 42.), vagy azok egyikére, szíveskedjenek azt nekünk visszakülden-i. Kedvességüket előre köszönettel hono-ráljuk. **D.-Streda:** Figyelmeztetését az átdol-gozásnál figyelembe fogjuk venni. „Egy előfizető”: Palesztina-ügyben a Palesz-tina-hivatalhoz, Andrássy-út 67., tessék fordulni.

Apró hirdetések

HUSZONÖT ESZTENDEJE közvet-t házasságokat NAGY JENŐ Budapest, Rákóczi-út 61. sz. Telefon: (Cégjelzés-telen levelezés.)

„Mazi” házasságközvetítő iroda, Ujpest, Erzsébet-utca 37. Telefon: 95—5—74. SZAKÁCSNÖT keresek, szigorúan orth. nagy háztartás részére. Ajánlatokat feltétlenül megbízható jelíge.

HA PÁPÁN jól akarja magát érezni, men-jen Hirschenhauserhoz étkezni. Kossuth Lajos u. 21. sz.

KÉZÜGYESSEGGEL bíró fiatal bócher jóré somájam, teljes ellátás és csekély havi fizetésért állást keres. Szabad ide-jében gyermekek tanítását is vállalja. „Hű és megbízható” jelíge.

ח ו י ש מ ז נ zu haben bei Meisels, Buda-pest, Rombach u. 8. (Buchhandlung u. Talis-weberei.)

MISKOLCON Rückmann orth. kóser ven-déglője: Széchenyi u. 88. (Villamos megállónál.)

BENŐSÜLNE textilszakmába, 26 éves szakképzett fiatalember. „Hozomány nem fontos” jelíge. (20 fill. bélyeg).

BÁRMILYEN munkát elvállal 23 éves kefekötő segéd, szerény igényekkel Weinberger Lajos VIII. Nagyváros utca 26.

MEGBÍZHATÓ, gyakorlott hivatalnoknő bármily szakmában állást vállal. „Szombattartással” jelíge.

KERESEK azonnalra vallásos nőt, ki főzésben perfekt, mindenés van. Ber-ger Sámuel, Miskolc.

ÁRVALEÁNY férjhez menne, 40—44 éves orthodoxhoz, „ki vagyonát bizto-sítja” jelíge. (Privát-sadchen is frhat)

SAMESZI, vagy más állást keres hitköz-ségnek, egy vallásos fiatal pár. (Eset-leg privát állást is vállalnak.) Cím ket-tőslappal a kiadóban.

PÉKSÉGEMBE keresek önálló szakem-bert benősülésre, vagy esetleg társnak. Grünfeld Simon. Kúnágot.

30 ÉVES fiatalember, elsőrangú üzlet tu-lajdonosa keres 20—28 éves intelligens úrileányt, 60—80.000 Ké hozományval Sadchenek is írhatnak „Jó parti” jelí-gére Müllerhez Bratislava, Edlov dvor.

PERZSABUNDA, elsőrendű, olcsón el-adó. Király u. 56. II. 3.

INTELLIGENS, jó családból való úrile-ány részére, aki 150.000 Ké-vel és berendezett úrilakással rendelkezik, há-zasság céljából: 40—50 év körüli jó-módú, vallásos ember kerestetik. (Le-het özvegy is.) „Szerencseparti” jelí-gére Müllerhez, Bratislava, Edlov dvor. (Válaszbélyeggel.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42—5—90. Cselekszámla: 50.791
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.

Szerkeszti:
Groszberg Jenő

Chanuka előestéjén

A mécsgyújtás ünnepének előestéjén elgondolkodva az európai helyzetről és benne a zsidóság állapotáról, úgy találja a gondolkodó ember, hogy a világtörté-net megisméltódik, semmi sem válto-zik, úgy van most is, ahogy a *Makka-beusok Könyvének* az elején van meg-írva: „Egy ellenséges pogány világ kö-zepette, Izrael kicsiny közössége küzd létfenntartásáért és ezzel együtt a neki kinyilatkoztatásban jutott nagy vallási eszméért és gondolatokért”. Most is azt észlelhetjük: erőszakosság és po-gány ösztönösség és érzékiség minde-nütt, a jog hatalma semmi, a hatalom joga minden, az erkölcsi törekvés ju-talma gúnymosoly, a sikeré a hódolat. Ilyennek írta le egykor az igazi, gy-aakorlati politikát: *Macchiaveli* olasz író, akinek neve után az erkölcsi aggályok-tól nem akadályozott cselekvést és rendszert *macchiavelizmusnak* nevezik. Ez a macchiavelizmus olyan ellensége a zsidóságnak, mint egykoron a *helle-nizmus*, amely ellen a mi chasmonesi őseink felvették a harcot, amelyeknek emlékére mi megtartjuk a *Chanukat*. Nagy küzdelmeik örök példát adnak nekünk arra, miképpen kell harcunkat szent vallásunkért folytatni most is. Ők a szellemnek és az anyagnak esz-közével küzdöttek, amint a zsoltoáros mondja: „Rajm'majs k'él bigrajnom — I'ten magasztalása volt torkukon”, „š'cherev pipijaš b'jodom — de ket-tős kard kezükben.” Harcoltak hittel, de gyakorlati cselekvésekkel; I'tenben való bizalommal, de az emberi eszkö-zőkben való bizakodással is. Történe-nükben nemcsak csoda és megváltás (al hamšim v'al hapürkon) van, hanem megnyilatkoznak bennük erő kifejtések, segítségre sietések és küzdelmek (al haq'vurajsš v'al hatsiajšš v'al hamil-chomajsš).

A szellemnek és az anyagnak eme egybeolvadása adja meg a mai időben

is az orthodoxia érdekében való mun-kálkodás és küzdelem igazi tartalmát. Abban a tudatban kell élnünk, hogy I'ten csodát mivel majd velünk, ezt a csodát meg kell érdemelnünk, nemcsak azzal, hogy az Örökkévaló törvényeit követjük, hanem azzal is, hogy minden lehető emberi eszközt megragadunk, hogy önmagunkon is segítsünk. Az ortho-doxia szolgálatába kell tehát állíta-nunk hitközségeink intézményeit, hogy azok megfelelően a hamisítatlan ha-gyományhűségnek. Ezt a célt szolgálja jesiváink és talmudtóránk megalapo-zása és gyermekeink nevelése. De emellett szükséges állandóan foglalkozni if-júságunknak az életben való elhelye-zkedése, a szükséges társadalmi átregé-ződés és a szombattartás megkönnyíté-se problémáival. Ez a kérdés I'ten segedelme nélkül nem oldható meg, de az a segítség csak saját erőmegfeszíté-sünk után következik be, mint a talaj megművelése után a csírafejlésztő eső. Ezen a vonalon fekszik az a kérdés, hogy miképpen kapcsolódjék bele, sa-játos helyzetének szemszögéből, vallási meggondolásból és ifjúságpolitikai szempontból a magyar orthodoxia.

Ilyen szellemi tevékenység légkő-rében folyt le a magyarországi or-thodoxia Központi Bizottságának e hetii ülése.

A tanácskozásokban sokféle szempont-ra kellett tekintettel lenni, ideális vallási elvek-re és reális meggondolásokra. Épp ezért foglalkoztak az orthodoxia belső helyzetének megszilárdításával, a hit-községek orthodox jellegének kiépíté-sével.

Behatóan foglalkoztak az új neológ statutummal, melynek számos ren-delkezése sérelmes az orthodoxiára nézve.

Az orthodox elvekhez való törhetetlen ragaszkodás folytán a hazai orthodoxia

semmi körülmények között nem fogja érdekeinek veszélyeztetését tétlenül nézni, de reméli, hogy az eddig fennálló jóviszony, a sérelmek békés úton való kiküszöbölését lehetővé teszi. Ennek, a Központi Bizottság ülésén hangozta-tott reménynek azonban sajnálatosan ellentmond az a tény, hogy az üléssel egyidőben, kedden este:

Glücksthal Samu felsőházi tag a Pesti Izr. Hitközség által rendezett közcacsoran nagy beszédet tartott az unifikáció mellett.

Anyagi fedezetet kerestek a jesivák és talmudtórák támogatására, valamint a hitközségi tisztviselők leányainak ki-házasítási segélyezésére, s nyugdíjgyű-nek rendezésére. A tisztviselők létmi-nimumának biztosítására a hitközség-ekhez felszólítást intéztek. (A hazai orth. közvéleményben immár huzamosabb ideje pro- és kontra megvitatás tárgyát képező magyar orth. Palesztinamunka kérdése, bizonyos okok miatt ezúttal sem került tárgyalás alá; jöllehet, a kérdésben jobbra, vagy balra való állás-foglalás elől, előbb-utóbb az illetékesek sem zárkózhatnak el. Hasonlóképpen a fennforgó nehézségek miatt nem tár-gyalták a nyilvános rabbiškola kérdését sem; erre vonatkozólag előzőleg az Iroda fázadozik az alkalmas talajt elő-készíteni.)

A Központi Bizottság ülése csak egy kis határállomása annak a munkának, amely az orthodoxia érdekeit a chas-moneusok szellemében minden eszköz igénybevételevel elő akarja mozdítani. És így reméljük, hogy úgy lesz, mint mindig volt a zsidóság történetében, megvalósul a szó: „š'v'rachitichó b'chol aser taaszse — megáldlak téged minden-ben, amit teszel”, ami az ismert tal-mudi interpretáció szerint azt jelenti: I'ten áldása bekövetkezik, ha Te sem maradsz vesztig, hanem önzetlenséggel, odaadással, okossággal cselekszel...

Az Orth. Központi Bizottság ülése

Kahan-Frankl Samu elnökle alatt a Központi Bizottság kedden november 27-én tartotta rendes évvégi ülését. Ezúttal elsősorban vezette az új elnök a hazai orthodox zsidóság e legkiválóbb rabbi- és világi tagjaiból álló testületének tanácskozásait. Az orth. Központi Iroda részéről még Frankl Adolf örökös tb. elnök felsőházi tag, Hartstein Lajos ügyvezető elnökhelyettes és dr. Reiner Imre jogtanácsos vettek részt a tanácskozáson. A főrabbi tagok közül: Strasser Salamon debreceni, Snyders Bernát győri, Teitelbaum Nafhtaly nyírbátori, Bródy Emánuel nagykállói, és Rosenbaum Lipót tállyai főrabbi; a világi tagok közül: óbudai Freudiger Abrahám és óbudai Freudiger Lipót m. kir. kormányfőtanácsosok, Klein Márkus, Korein Dezső (Budapest), Bernfeld Sámuel, Krausz Mór (Debrecen), Friedmann Hermann (Mándok), Berger Benő (Ujpest), Steiner Vilmos (Pápa), Németi Sándor (Nyíregyháza) és Kornitzer Salamon (Szerencs) jelentek meg.

Megindító jelenet volt, amidőn még a tanácskozás megnyitása előtt Hartstein Lajos ügyv. elnökhelyettes, aki legutóbbi igen súlyos betegsége óta ezúttal jelent meg elsősorban az Irodában, a gyűlés plénuma előtt elmondotta a hálaadó fohász-közt: gajmélta becsolt, mire Strasser Salamon debreceni főrabbi meleg szavakban fejezte ki a bizottsági tagok szerencsekívánatait.

A szőnyegre került problémákból

Ezután a napirendre tértek át, melynek pontjai dr. Reiner Imre jogtanácsos referátuma alapján kerültek tárgyalás alá. Megvitaták a hazai orthodoxia több fontos aktuális problémáját, melyekből a köv. emeljük ki:

A neológ statútum orth. vonatkozásai

A Bizottság a legnagyobb figyelmet az új kongresszusi szabályzat orthodox vonatkozásaira fordította. A legnagyobb részletességgel tárgyalták meg az idevonatkozó kérdéseket.

Egyhangú határozatban mondták ki, hogy a magyar orthodox zsidóság érdekeinek védelmében a legmesszebbmenő gondoskodást tartják szükségesnek, erre azonban a további elhatározások előtt elsősorban békés megállapodás keretében kell törekedni.

A Bizottság az irányelvek részletes megállapítása mellett általánosságban is leközölte azt az álláspontját, hogy különösen az orthodox zsidóság vallási és valláséleti érdekeiből semmit sem áldozhat fel és hogy az idevonatkozó eddigi

Kahan-Frankl Samu elnök ezután nagy szívéllyességgel üdvözölte a Bizottság tagjait, hathatós támogatásukat kérte, hogy nehéz tisztében méltóan folytathassa nagynevű elődjének kiváló munkásságát. — Bejelentette, hogy a Központi Iroda hódoló táviratban üdvözölte a Kormányzó úr Öfömméltóságát, másfél évtizedes bevonulása alkalmából. Közölte, hogy kabinetirodája útján Öfömméltósága kegyes leiratban megköszönte a kifejezett jókívánságokat. A Bizottság tagjai hódolatteljesen állva hallgatták azokat a hálatelt szavakat, amelyekben Kahan-Frankl Samu elnök a Kormányzó történelmi jelentőségű érdemeit méltatta, hazánk konszolidációjával kapcsolatosan. — Ezután megrendülve emlékezett meg az elnök Schwartz Izidor központi bizottsági tag váratlan és korai elhunytáról. Méltatta nagy érdemeit és indívtányozta, hogy ezek a bizottsági ülés jegyzőkönyvében örökíttessenek meg. — Szeretetteljes szavakban üdvözölte óbudai Freudiger Abrahám bizottsági tagot abból az alkalomból, hogy legfelsőbb helyen m. kir. kormányfőtanácsosi címmel tüntették ki. Kiemelte, hogy a magas kézirat, közéleti munkásságán kívüli, a felekezeti élet terén szerzett kiváló érdemeit emeli ki. — Végül nagy melegséggel Hartstein Lajos ügyv. elnökhelyettes üdvözölte súlyos betegségből történt szerencsés felépülése alkalmából.

hátrányok orvoslását is legfőbb céljaul tűzi ki. Ez tartósan biztosítja a kongresszusi zsidósággal való további zavartalan békés egymásmelletti működést, ami a hazai zsidóság egyetemes érdeke is.

Jesivák és talmudtörők

Részletesen tárgyaltatták a jesivák és talmudtóra iskolák aktuális kérdései. Az anyagi támogatás alapjának biztosítása céljából a Bizottság részéről javaslatba hozott a *gabellának, továbbá a nem lokális jellegű rituális cikkeknek minimális megterhelése*. A kérdés részleteinek kidolgozására egy hat tagú szűkebb bizottságot alakítottak.

Hitközségi tisztviselők ügyei

Igen behatóan és több nagyfontosságú kérdésre kiterjedően foglalkozott a Központi Bizottság az érdemes hitközségi tisztviselői kar érdekeit érintő ügyekkel is. Elhatározta a Bizottság, hogy az elmúlt évben a metszők javára biztosított és már szétosztásra került 3.000 pengős *hachnószasz-kaló* segélyezést a következő évben is megismétli. A je-

lentkezők nagy számára való tekintettel és minél több igénylő kielégíthetése céljából a mult évvel azonos összeg azonban *nem 15 darab 200 pengős*, hanem *20 db 150 pengős* tételben kerül majd szétosztásra. A tisztviselők nyugdíjkérdése is alapos megvitatásra került. A Bizottság egyhangúlag megállapította, hogy a néhány évvel ezelőtt tervbe vett tartalékolási rendszer bevezetését a közbejött pénzügyi viszonyok miatt kockázatosnak és így mellőzendőnek tartja. Ennek esetleges helyettesítésére más megoldás hozott javaslatba, amely azonban kellő részletés előzetes tájékozódást igényel.

Állásfoglalás a fizetésredukciónak ellen

Állást foglalt a Központi Bizottság a rabbik és hitközségi alkalmazottak javadalomredukciónak kérdésében is. A Bizottság örömmel állapítja meg, hogy újabb redukciónak alig fordulnak már elő. Ez természetes is, hiszen az elsőrendű érlelmi- és egyéb közszükségleti cikkek árai utóbbi időben jelentős emelkedést mutatnak, így tehát *inkább a régi javadalmak fokozatos visszaállítása indokolt*. Határozatba ment, hogy a Központi Iroda a következőkre való utalással köriratban hívja fel a *kehillo-k* figyelmét erre a körülményre.

Hitközségek vitás ügyei

Részletesen tárgyalás alá kerültek még egyes valláséleti kérdések és néhány hitközség aktuális vitás ügye. Többek között a *kapuvári* hitközségben elrendelt felekezeti választott bíraskodást és a *jánoshalmi* hitközség ügyigazgatására vonatkozó legutóbbi vallás- és közoktatásiügyi miniszteri rendeletet vitatották meg behatóan. — Ezzel a Központi Bizottság ülése véget ért.

Pénzügyi jelentés

Ezután óbudai Freudiger Abrahám elnökle alatt a pénzügyi bizottság megvitatotta rendes évi ülését és tudomásul vette az előterjesztett elszámolásokat.

Sajfor-túzás az amsterdami főrabbi temetésén. Különböző lapok részleteket közölnek Ouderwijzer amsterdami főrabbi temetéséről. A Talmudtudomány, emberi erőnevei és vallásossága által kiváló férfiú temetésén hatvan ezer ember jelent meg. Érdekes temetési minhogról is adnak hírt a lapok: A gyászházban és a temetési menetben időközönként felhangzott a sajjor szava. (A sajjor-fúvásnak ez alkalommal valószínűleg a mulandósággal kapcsolatban a lelkiismeret felelőssége és a megtérésre való felhívás lehet a célja. Esetleg a feltámadás hitére akar utalás lenni és a Mósiach sajjorjára.)

Dr. Reich Sándor: Chanukai beköszöntő

Nehéz, keserves viszonyok közepette köszönt be hozzánk a templomszentelés magasztos ünnepe és az ősi menóra lángjai, felénk köszöntenek kedves fényükkel, mintha csak a csüggedőket erősíteni, a fájdalommal megteltek csillapítani, a szomorúakat feleleveníteni és a letargiába süllyedtek felrázni akarnák. Néma beszédjük mélyebben számít szívinkbe és lelkeinkbe mint a kürt harsogása. Mintha a szoltárokkal mondanák: „Adjatok hálat az Urnak, mert Ő jóságos, mert örökké tart az Ő kegyessége, úgy szóljanak az Ur megváltottjai, akiket megváltott a szorongók hatalmából.“

Hányszor érezte és szenvedte már el a borzongató, hideg és sötét téli időszak eljöttét Izráel népé, amelyet elviselni csak úgy tudott, hogy a Chanuka-ünnep a benne rejlő, tanító eseményekkel, mint egy fénylő reménycsillag megvilágította életösvényét. És ha mi, a vihar verte nép tagjai beletekintünk a szomorú, vigasztalan, diérgést kiváltó téli szürkületről, az örök Isten hatalmát fennen hirdető mécsesekbe, keblünk megtelik tavaszi reménységgel és jobb idők felvirágzását megerősítő tudattal.

Mire is tanít bennünket a Chanuka? Az „Al haniszim“ imában mondjuk: „Ez történt Matiszjójú főpap idejében. amidőn a görög felemelkedett Izráel ellen, hogy elfeledtesse vele a szent Tant“... Amig egy szív és egy lélek voltak Izráel fiai, a hatalmas, népeket aláigázó, emberéletet nem kiméelő, az itteni eszmét alááló Antióchusz nem mert beavatkozni belügyeinkbe. De amint a széthúzás és belső egyenetlenség márcsósó kigyó a terpeszkedett szét a zsidóság kebelében amidőn az áruló hellenistáknak egy tál lenszéért oda vetették legcragább kincsüket, a vallásos meggyőződést, az erkölcsösséget és a morált és behódoltak az asszimiláció kecsesgetető, andalító muzsikájának, amidőn többet ért ezeknek a csillámló arany, mint a legszentebb relikvium, felemelte hydrafejét a külső ellenség is és a Damokleskard lebegett Izráel biztonsága felett. De még fokozta a veszedelmes állapotot a megvesztegetés csúnya, lealacsonyító magatartása is, amely nélkül a pártütők és hitehagyottak céljukat sohasem érthették volna el Tudvalevő dolog, hogy a vallásos és népének jólétét az önmegtágadásig szíven viselő III. Óniás, öccse Jósua által raboltatott meg főpapi méltóságától, ezt pedig M-nelász, egy — nem is Lévi törzsből származó és a legalacsonyabb gondolkodási mócnak hódoló — gonosztévő ütötte ki a nyeregből. Ezek Antióchusz Epifanésztól a zsidóság drága pénzén vásárolták meg a legfőbb zsidó méltóságot,

amennyiben mindegyikük elődénél többet ígért neki az állampénztárba befizetni.

És ha ma széjjeltekintünk a zsidó nép táborában, fájdalommal telik meg szívünk, mert mindenütt széthúzás, önzést, álszentekedést, immoralitást és gyűlölköccést találunk. Nem elég, hogy a kirekesztés okozta pauperitást mardossa a zsidóság testét, hozzájárul — amit szégyenpírral az arcunkon és felháborodással a keblünkön kell konstátálnunk — még az a szomorú momentum is, hogy a megvesztegetés lealázó erkölcsötlenesség honol nagy mértékben bizonyos körökben. Ezek nem általják — a legszentebb és legmagasabb pozíciókat pénzen megvásárolni és ott, ahol a tudás, rátértség, leszármazás, jellem kell, hogy öntö legyen: a protekció, családi összeköttetés stb. győzedelmeskedik. Ilyetén módon veszt a zsidóság kvalitásából, sülled a moralitás és újjal mutatnak reánk, hogy ime, miképen végzi teendőt a világ tanítónépe. És ha egy ilyen belső viszonyok között élő és mélyen megrendített nemzetet talál a külső ellenségek roppant nagy és bős serege, mintahogy ez a jelenben van, alig látunk reménységünk egén egy fénylő csillagot is, amely megváltást jósolna nekünk. Jesajó próféta szavait véljük hallani: „Rach'cü, hizakü... — Mosakodjatok, tisztítsátok meg magatokat, távolítsátok el rossz tetteiteket szemem előtt, hagyjátok abba a rossz cselekedetekeket.“ Legyetek őszinték és becsületesekek, acjátok meg mindenkinek a maga jussát, hogy boldogúlhatson tehetsége és tu-

dása szerint: de legyetek eggyé i'tenfélelemben, hazátok szeretetében is, eggyé, ha a szerencse csillaga fénylik a reménységünk egén és eggyé, ha i'ten ménts, sötét felhők borítják életünk látó határát. Ha ezt meg fogjuk szívnélni, úgy megtesül a próféta szózata: (Jesajó 57, 13.) hogy mindazokat, akik vad rohammal és eszeveszett előítélettel reánk törnek, bennünket lealáznak, „tovaviszi a szélroham és sodorja a lehetet“, mert hiszen „nem hatalommal és nem a nyers erővel győzedelmeskedhetünk, hanem az igazság, a szeretet, a jóság i'teni szellemével, — moncá az Ur.“

Nem lesz-e dekonjunktura Palesztinában?

A bécsi „Neue Freie Presse“ jeruzsálemi tudósítója cikket közöl lapjában, a palesztinai konjunktura tartósságáról és felveti a kérdést, nem kell-e közele krízistől tartani, az épülő országban? Megállapítja, hogy a mai konjunktura tartóssága a jövőbeni tőkebevandorlástól és az általános bevándorlástól függ s ebből a szempontból nézve hosszúéletűnek tartja a palesztinai prosperitit. Megállapítja, hogy 1933-ban 40 ezer zsidó vándorolt be az országba, míg 1934-ben ennél is magasabb lesz a bevándorlás. Ugyanekkor jelentősen emelkedett a tőkés bevándorlás is. 1933. végén 10 millió font bété volt a palesztinai bankokban, 1934. márciusában már 12 millióra emelkedett ez az összeg. Ez magában is rendkívüli emelkedés, amely az utóbbi hónapokban, még inkább fokozódott. Az 1933-as adatok szerint mezőgazdasági és ipari üzemekbe 6 millió százezer fontot investáltak. 1934. első hónapjaiban 115 új iparvállalat létesült az országban és áprilisig 35 ezer dunam új narancsot ültettek be. Az építkezési tempó egyre gyorsabb és egyre szélesebb. Jölinformált körök tudni vélik, hogy 1934. végéig az investíciók értéke el fogja érne a tízmillió fontot. A cikkiró optimizmusa odáig megy, hogy szerinte még akkor sem kell közele krízistől tartani, ha Anglia történetesen elzárná a tőkés bevándorlást, ami nem valószínű. A krízist ebben az esetben is el lehetne hártani Palesztina kétmillió fontos kölcsöne és Tel-Aviv városának 360 ezer fontos kölcsönfelvétele révén. A Presse tudósítója rámutat a narancsexport fejlődésére is és megállapítja, hogy 1932-től 1934-ig a palesztinai narancsexport értéke 4.360.000-ről 5.400.000 fontra emelkedett. A lap tudósítója szerint, a palesztinai konjunktura nem gazdasági, hanem politikai okoktól függ, melyekkel szorososan összefügg a tőkebeözönlés és a bevándorlás kérdése.

Jeruzsálem és Pilsna
12600 tonnás gyvorszahajók pompás turista osztályán (csak külső kabinok nagyrészt kétágyasok) legelsőrendű, szigorúan rituális ellátással

utazzunk Trieszten át Palesztinába!
LLOYD TRIESTINO
 Budapest, Thököly ut 2.
 Budapest, Váci utca 4.

Hontalan zsidók

Említettük, mily rettenetes helyzetbe hozta az osztrák kormány egy intézkedése azt a 76, galíciai származású bécsi zsidót, akiket *megszerzett osztrák állampolgárságtól most megfosztott*. Ezek a zsidók, annak idején, az osztrák állampolgárság megszerzése által természetesen elestek Lengyelországhoz való hozzátartozásuktól és így a kormány intézkedése hontalanná tette őket. Legújabbban még arról értesülünk, hogy bizonyos

antiszemita nyomásnak engedve az osztrák kormány ezt az állampolgárságtól megfosztó intézkedését esetleg még vagy újabb 200 zsidóra fogja kiterjeszteni,

amiáltal ezek a szerencsétlenek két szék között a földre esnek és *szaporítják a világháború utáni Európa egyik legégbekiáltóbb produktumát: az államhüllők csoportját.*

Ebből az alkalmából külföldi lapok felelevenítik egy B. Traven nevű német zsidó költőnek egy elbeszélését, melynek a címe: „A halálhajó”. Tartalma a következő: Egy egyszerű fedélzeti munkás egy kikötőben lekési hajója elindulását, amelyen összes dolgain kívül még a papírai is ott maradtak és most pénz nélkül, igazolványok nélkül áll, idegen helyen. Először nem veszi a dolgot nagyon tragikusan, úgy gondolja, hogy a hazája konzulja majd segít rajta. Elmegy a konzulhoz, aki bizonyítékot kér arra, hogy ő valóban az általa képviselt országának a polgára. Természetesen: a szegény ember ezt nem tudja bizonyítani, hisz iratai ott maradtak a hajón. Miután irítási nélkülözések között hosszabb ideig tartózkodott az országban, ahol megreked, a hatóságok megúnták a hontalant és áttették a szomszédos országba, a szomszéd ország szintén túrta egy ideig, majd átadta a következő szomszédjának. Így labdázta vele. Szeretne egy hajón foglalkozást kapni, de tisztességes hajók nem vesznek fel, csak igazolványok birtokában levő hajósokat. Kénytelen egy úgynevezett „halálhajóhoz” szegődni, amely csempészettel foglalkozik és sötét üzletei miatt nem válogat a személyzetben, amely természetesen oda van kötve a hajóhoz, mert semmiféle ország nem

engedi szárazra lépni. Ott megismerkedik emberekkel, akik ugyanígy jutottak oda, mint ő, amikor optálniuk kellett, akkor épp úton voltak, nem olvastak újságokat és így övele együtt annak a sorsnak néznek elébe, hogy egy szép napon a hajótulajdonos — a biztosított összeg elnyerése kedvéért — egyszerűen felgyújtja a hajót, amely alkalommal természetesen a személyzet egy része elpusztul.

A költő nem is tűzött olyan nagyra, ha annak a sok ezer zsidó embernek tragédiájára gondolunk, akik máról-holnapra minden életlehetőségtől elesnek egy politikai vagy egy kegyetlen adminisztratív gesztus következtében.

Német-zsidók Genuától Chilé-ig

A német-zsidó kivándorlók egy része az olaszországi Génuban telepedett le. Génua elég nagy város, kb. 3000 zsidó lélek lakik benne, de nyoma sem volt ott semmiféle zsidó életnek. Az egész hitközségi életet elkörményozta egy metsző, aki egynehány lengyel zsidónak a ritualitását látta el, s csak egészen szórványosan akadtak olasz-zsidó családok is, akik vágattak. Ebbe a környezetbe élénk zsidó életet hoztak a német menekültek. Az egyik német menekült, aki Berlinben állatorvos volt, kóser vendéglőt nyitott. A gyerekeket vallásoktatásban kezdték részesíteni, a templom megélénkült, hiszen a menekülteknek „hajukban” oly szükségük van lelki épülésre. Megindult a mozgalom egy rabbi megválasztására is. Ha még egy-néhány módosabb német-zsidó költözökdi Genuába, egész biztos, hogy nemsokára oly hitközséggé lesz, ahol az összes intézmények feltehetően lesznek.

Német-zsidó menekültek eljutottak Perzsa fővárosába, Teheranba is, ahol eddig egy menekült orosz-zsidó csoport húzódott meg. Most a két menekült csoport összeállt és hitközséget akar alapítani.

A délamerikai Chile-ből is az a hír érkezik, hogy német zsidó menekültek magyar zsidókkal együttesen hitközség alakításán fáradoznak.

Erdélyből

Nagykároly. A hitközségi vizsaly intézményesen is annyiban jut kifejezésre, hogy két jesiva alakult. Az egyiket (60 tagut) R. Abis Horowitz főrabbi vezeti; a másikat a chósizid-párt tartja fenn, R. Jósua Glück rabbi vezetésével.

Margitta. Mult héten állították fel az egy év előtt elhunyt R. Smüel Zalmen Weinberger z. c. l. síremlékét, számos emlékbeszéd mellett. Este szijüm volt, amelyen Heller Elek iniciatívájára jelentős összeget adományoztak a jesivamenza és Talmudóra javára.

Szatmár. Teitelbaum főrabbinak, hívei külön házat és annak udvarában nagy bészhamidrost építettek, aminek létrejötte körül különösen nagy érdeme van: R. József Freundnak, R. Chájim Freund irodai alelnök fiának. A költségek 2 millió leit (cca. 80.000 pengőt) tesznek ki, Vajésev szombatján lesz az avatás.

KELENGYE HÍMZO Azsur, plisséz, előnyomda

Sablón készítés

Tanulóleány felvételük.

Adler K., VII., Károly-körút 9. udvarban

Egy különös szekta

Jeruzsálemből jelentik: „A S'chem körül lakó somroniták Chesvon hó 10-én ünnepelték Jajmkipürt nagy bőrtőlés-l. A szamaritanusok az éjjelt is a templomban töltik, a Tóra olvasásával és „szent énekek” éneklésével. A szamaritanusok igen nagy súlyt helyeznek a bőjtölésre, úgy, hogy még az apró gyerekeket, a csecsemőket is bőjtöltetik, mert írva van: „Mert minden lélek, mely nem bőjtöl ezen a napon kiközösítettik a népből”. Eppen ezért a szamaritanusok utcája, Jajmkipür napján hangos az éhező és szomjazó gyermekek sírásától. Sok gyermek mozdulatlanul fekszik a földön, a nagy éhségtől és kimerültségtől. Jajmkipür utáni este aztán nagy lakomákat csapnak és se vége, se hossza az evésnek.”

Fenti jelentés megértéséhez tudni kell, hogy a Tóra-zsidóságtól elpártolt szamaritanusok, akik nem tartják a hagyományt vagyis a *Tajró seb'al peht*; más években tartanak szökőévet, mint mi. Így szerintük az 5694 év szökőév volt s ennek következményeképen a mi naptárunk szerinti Chesvon 10-én, szerintük *Tisri 10.* azaz Jajmkipür volt.

A jánosalmi állapotok likvidálása

A jánosalmi orthodox hitközség elnöksége ellen hosszabb idő óta különféle panaszok érkeztek a Központi Irodához, valamint hozzánk, de ezeknek a panaszoknak a *Zsidó Újság* nem akart nyilvánosságot adni, abban a reményben, hogy a béke valamiképpen helyreállítható lesz és így nem kerülnek a felpanaszolt botrányos esetek napvilágra. Az Iroda szükségesnek tartotta a dolog kivizsgálását, és erre a célra még július havában felkérte Goldstein Ezra balatonfüredi főrabbit, a hitközségbe való kiszállásra. A főrabbi 5 napon keresztül önzetlen egyszerűséggel vizsgálta a hitközség ügyeit és erre vonatkozó jelentést nyújtott be az Irodához.

Goldstein főrabbi jelentése: *tényeket sorakoztatott fel* és ezek a tények szomorúan bevilágítanak a hitközség állapotaiba.

Kiderült, hogy a hitközség elnöke egy hentes, aki egyszersmind a hitközség kóser mézsárszékének a tulajdonosa és érthetetlen módon a hitközség vallásos tagjait üldözi.

Briszk Salamon talmudtudóst, aki *siirt* rendezett, feljelentette a hatóságnál az azal az indokollással, hogy neki ellen-ériznie kell a talmudikus előadásokat, vajjon nem kommunisztikusak-e, amire el is ítélték az előadót 50 pengő pénzbüntetésre. Ő osztatta fel az elemi iskolát, mert a tanító nem tetszett neki. A gemóretanulásra összegyűlekező hitközségi tagokat a hitközség terméből kizavarta. A választói listát mindig úgy korrigálja, hogy a tagok egy része elvesztse választói jogosultságát. A hitközségben egy *get-válolevelet* nem kapott, de polgárilag újra férjhezment — asszonyának gyermeke született, aki természetesen vallástörvényileg *manzer*, a circumcióziója alkalmából, az éppen akkor ott jelenlevő téti főrabbi megadta az előírt vallástörvényi instrukciókat, amire az elnök egy rendkívül sértő hangú levelet írt a főrabbi hitközségének. Mindettől eltekintve, lehetetlen állapotnak minősítette Goldstein Ezra jelentése, hogy egy orthodox hitközségben egy hentes legyen az elnök, aki mint kóser hús mézsárszék tulajdonos érdekelve van abban, vajjon a hitközségi metsző a vágómarhát kósernek minősíti-e.

A jelentés alapján felterjesztést ment az Iroda részéről a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, aki november 12-én kelt rendeletével, 1935. januárjára új, az Iroda részéről kiküldendő választási megbízott vezetésével lefo-

latandó választást tűzött ki és elrendelte, hogy a választás előkészítése, így elsősorban a szavazatra jogosult tagok pontos megállapítása és a szavazati lajstrom összeállítása ugyancsak az Iroda közreműködése és ellenőrzése mellett törtéjék. A miniszteri rendelet hangsúlyozza, hogy

„a hitközség jelerlegi elnöke, Weltzenfeld Vilmos, mint a kóser húst is kímérő mézsáros, anyagi és vallási összeférhetetlenség miatt a

jánosalmi orth. izr. hitközség elnökévé, alelnökévé, vagy előjárólávájává (előjárólávájává) a jövőben meg nem választható.”

Remélhetőleg most a hitközségbe az orthodox névhez méltóbb szellem vonul be. A látszólag helyi érdekű eset tulajdonképpen *közérdeku*, mert bizonyítja, hogy orthodox hitközségben milyen fontos, hogy vallásos gondolkodású és életmódú embert válasszanak meg a hitközség vezetőjévé.

Schreiber Sámuel: Chanuka-gondolatok

Matiszjöhü, Jajchonon főpap fia, a chasmoneus „és” fia idejében.

„Al haniszim” imánk ezen összekötő „és” szavában rejlik a Chanuka csodájának tulajdonképpen titka: az erőseknek a gyengék, a sokaknak a kevesek kezébe való átszolgáltatását, a felkelés kezdeményezőjének, fiaival történt egyesülése tette. Egy sorba állottak Mat'szjöhüval fiai, a zsidóság fenntartásáért, a hatalmas görög néppel felvett küzdelemben.

Az apa célja: a Tórazsidóság fenntartása, a fiúknak is szent volt Apának és fiúknak a szent Tóráért vívott küzdelemben elfoglalt egyéges világnézlete volt a chanukai győzelem alapja.

A görögök ravasz, fondorlatoskodó politikája a zsidóság ellen még nem készítette a főpapot az ellentállás zászlajának kibontására. De amikor a Tóra terén indították meg az üldözést, amikor a választ akarták elfelejtetni a zsidósággal (l'haskichom tajroszechó...), amikor a nép legdrágábbját, legszentebbjét kezdték ki, akkor a szent lángtól hevített agastyán főpap már nem latolgatta többé: hogy hatalommal és tülerővel áll szemben; és íteni erővel ellenük támadt. És a fiúk mindenben követték az apát. A csupán politikai elnyomásnál tétlenül ma-

radtak ők is, de amidőn az ellenség, gonosz kézzel a Tórához, a zsidóság életelixirjéhez nyult, akkor az apával együtt ragadtak fegyvert a Tóra diadalra jutásáért.

A görög műveltség, feildődésének legmagasabb fokán állott akkoriban. Az idegen befolyás hovatovább a zsidókon is észrevevődött. Sokan elsodortattak a görög, Tóraellenes kultúra hullámaival. A helyzet mindinkább komolyabbá és veszélyesebbé vált.

Különösen az ifjúságot kellett féltetni, hogy el ne merüljön az idegen áramlatokban.

Ilyen viszonyok mellett a nép élére állni, csak az a család volt hivatott, amelynél apának és gyermekeknek egy és ugyanazon célja volt: a zsidóság lelke ellen irányított görög támadás visszaverése. Történetünk legnehezebb fázisaiban az ilyen családok voltak a zsidóság fenntartói, amelyek minden bajt legyűrtek és tovább haladhattunk a Tóra által kijelölt biztos úton.

Minél nagyobb azon zsidó házak száma, ahol a gyermekek hűséggel vannak eltelve a vallásos szülők hagyományára iránt, annál erősebb és hatalmasabb a zsidóság, s annál inkább közeledünk a chanukai szellemhez, amely egybekapcsolta Matiszjöhü-t „és fiait”.

Valódi ezüst menóra

— 20 pengőtől —

Heiden Leó

ékszerésznél,

Saját üzem. Szombaton zárva. Gyári árak.
Budapest, Király-utca 21. Tel.: 38-1-10.

WEISZ MÓR

orth. kóser keksz, kétszersült és süteménygyára Budapest, VII. Dob-utca 22. --- Telefon: 4-23-65.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben

Keksz, levestészta és ostyaáruk. Diabetikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű dessert és különlegességek.

A bócher titka

Regény a XVII. századból.

4.

— *Güt Sabbesz*, szolt a belépő, boczássanak meg, hogy olyan későn jöttem, de az *Altneuschul*-ban voltam. Igen sok érdekes történetet hallottam már erről a templomról. Németországban a különféle besz-hamidrosokban háborzongató történeteket meséltek vele kapcsolatban, úgy, hogy még most is ijedezem, ha rá gondolok, a mindig éjfél felé hallott történetekre. Mondja csak *Baal-bósz* igazak-e ezek a történetek?

Közbeszolt az asszony:

— Bizony, megrendítő történetek ezek és hogyha átmennek a templom előtt, akkor régmúlt időknek jelenetei vannak lelki szemem előtt. Ismeri azt a történetet, amikor testvéreink, az egész község, vértanúhalállal kimult, az *Altneuschul*-ban?

A bócher egyszerre elhallgatott. A samesz kérde: „Vajjon mire gondol maga?” Erre az ifjú, mintegy álmából fel-rezzenve mondja: „Igen, igen, néha szoktak másfelé kalandozni gondolataim”. Az asszony ránézett és azt mondata: — Nemde, akkor lóháton érzi magát, háborús viharok és nyugtalanságok közepete.

A bócher arca sötétpiros lett és megrendült egész testében. „Mire gondol?” — kérdezte hevesen.

Hát tudja, mondta a házigazda, ezek a nők sokat szertnek beszélni. Elmondtam neki, hogy tegnap éjjel hazajövet a templomból, hallottam, amint álmában beszélt, valamilyen háborúról.

— Ja, erre gondol? Hát megvallozzam őszintén, hogy a sok tanulás és éjjelkezés a jesivában túlfeszítette az idegeimet és egyideig zavaros pillanataim voltak, azt hittem, hogy zsoldos katoná vagyok, hogy hadvezér vagyok, de most már tekintettel arra, hogy gyógykezeltetem magamat és kipihenem túlerőltetésem, már nincsenek ilyen látomásaim. De amikor ideutaztam, hadszíntéren keresztül vitt az út, megint láttam háborút és katonákat és akkor megint nyugtalanított engem a dolog, s így magyarázom én a nyugtalan álmaimat.

A házaspárnak nem látszott hihetetlennek ez a beállítás, mert többször fordult elő a gettóban, hogy fiatal emberek a felfokozott és túlerőltetett szellemi munka következtében melanchóliába estek és víziók kezdtek támadni.

— Örülök fiatalember, mondta a samesz neje, hogy I'ten megsegítette, most már értem azt is, miért van ilyen sajnálkozással a bolondos Reb Jankellel szemben.

— Köszönöm vígasztaló szavait és érdeklődését, de beszéljünk másról, hiszen valamit el akart mondani.

— Igen, mondata az asszony, el akartam mondani azt a történetet, ami Prágában történt, akkor, amikor *Lusta Vencel* uralkodott. Történt, hogy egy lovag átmegint a gettón és szeme megakadt egy szegény leányon, aki öreg, vak édesanyjával együtt élt. A lovag nőül akarta őt venni. Mivelhogy a leány természetesen elutasította, fel akarta használni *Jajmkipur* ünnepét tervének megvalósítására. Az egész gettó a templomban imádkozott, csak *Judit* — ez volt a leány neve — otthon maradt, hogy ágybanfekvő vak anyját ápolja. Ünnep délután volt, a leány ott ült az anyja ágya mellett és imádkozott. Egyszerre nyílik az ajtó és belép sóvár pillantással a lovag. Elkezdte először hízelkedéssel, majd erőszakkal magával akarta vinni, felébredt a vak anya, sikoltozni kezdett és a sikoltásra belépett a leány fivére, aki éppen templomból jött ki, hogy megnézze, mit csinálnak az övéi. Amikor látta a helyzetet, odaugrott a lovaghoz, kicsavarta kezéből a kardot és hogyha huga nem

könyörgött volna neki, leütötte volna a lovagot, amivel nagy szerencsétlenségbe döntötte volna magát. Közben a láрма zaja több zsidót odavonzott és így annál nagyobb volt a katonának a dühe, hogy terve szegéyzenre meghiúsult és eltávozott.

Amikor az asszony az elbeszélésben idáig jutott az idegen arca krétafehér lett, arcvonásai idegesen rángatózni kezdenek, szeme csak bámul mereven egy pontra, mintha kísérteteket látna. Odamegy hozzá a samesz, megrázza: „Térjen már magához.” Az ifjú félig öntudatlanul mormolja: „Vak anya... *Jajmkipur*kor volt... fiatal leány?... Prágában kétszáz évvel ezelőtt...”

— Ügylátszik, bócher, maga megint rosszul lett.

— Igen, igen, pillanatnyi rosszullet fogott el. De csak beszéljen tovább, hogy történt.

— A lovag bosszút esküdött, folytatta az asszony, végre úgy akarta megbosszulni magát, hogy miután a nemesség kizárta viselt dolgai miatt, a polgárság egy részét felizgatta a zsidók ellen. A polgárok összeverődtek és elhatározták, hogy megrohanják a zsidóvárost. Az első házakat ostromolták, ami ott volt elvitték és ha a lakó ellentállt, leütötték. A zsidó lakosság benekült az *Altneuschul* falai közé. Jól bezárták az ajtókat, jött a tömeg és kezdte döngögetni a kapukat, a rablók élén ott volt a lovag. Azt ordította: „Nyissátok ki, adjátok meg magatokat.” A bennszorultak kiüzenték: „Mindem vagyonunkat odaadjuk, kötelezzük magunkat, hogy a királynál sem emelünk panaszt, de kikötjük, hogy feleségeinket és leányainkat ne bántsák és senkit ne kényszerítsenek hitszegésre.”

— Szó sincs róla, ordította a bandafőnök, csak én szabhatok feltételeket, rövid határidőt adok nektek, ha nem választok, akkor kiirtalak benneteket.

Erre nem választok. Azt hitték, hogy a király mégis értesülni fog erről a gaztetről és rendet fog csinálni. Nem történt semmi. Kiderült, hogy *Lusta Vencel* fejedelem nem sokat törődik a zsidókkal. A kítűzött határidő lejárt és megint hangzott a durva, kíméletlen kérdés: „Feleljetek, mit akartok? Vagy felveszitek az egyház vallását, vagy a halál gyermekei vagytok!” Nem választok. Akkor kezdték a kalapácsokkal és fejszékkel döngögetni a kaput. Bent a templomban pedig ünnepléses kórusban zengtek a 23. zsoltárt: „*És még ha a halál mezején haladok is, nem félek a gonosztól, mert Te velem vagy...*” Az öreg rabbi pedig kiállt az *Orajm Hakajdes* elé és térdre borulva fohászzkodott: „Fáj nekem nagyon, essünk inkább az Örökkévaló kezébe, mert nagy az irgalma, de ember kezébe ne essem!” (*S'müél II. 24. 14.*) Majd így folytatta imáját: „*Ó, mi nem tudjuk, mit cselekedjünk, csak Rajtad a szemünk. Gondolj irgalmadra Örökkévaló, és kegyelmedre, amelyek örökidőktől valók. Haragban is irgalomra gondolj! Ó, úgy legyen kegyelmed, Örökkévaló rajtunk, amint mi Benned bízunk!*”

I'ten kifürkészhetetlen akarata azonban másképp rendelkezte. Az első kaput már feltörték, a csöcselék benyomult az előcsarnokba és most már csak egy gyenge ajtó választotta el őket ostromlóiaktól.

— Uram, I'tenem — fohászzkodott most a rabbi a legmélyebb kétségbeesés fájdalommal. Uram, hadd inkább ezen szent templom falait, melyek között apáink a Te szent Nevedet dicsőítették, összedölni, hogy a romok alatt leljük halálunkat, de ne szolgálts ki bennünket élve a barbároknak, ne engedj asszonyainkat és leányainkat ezen bitangok zsákmányává lenni.

A rabbi szavaira azután ezer nő ajakról elhangzott: „Inkább életünket, mint becsületünket!”

(Folyt. köv.)

Zsidók Marseille-ben

A királygyilkossággal kapcsolatban híressé lett város állítólag semita származású föniciaiknak, (a bibliában: *Czajr*) köszöni a létesítését. A város eredeti neve *Marszilia*, illetőleg *Maniszilia*, ami nem latin, vagy görög szó, hanem a „*Manzil*” sémi gyökszóból származik, ami lerakódó helyet jelent. A föniciaiak ugyanis kereskedő nép léteikre mindenütt rakpartokat létesítettek. Amikor a rómaiak meghódították 2000 év előtt egész Franciaországot, akkor a római légiókkal együtt a zsidók is eljutottak oda. Így volt ez más országokban is. Magyarország területére is a zsidók a rómaiakkal együtt telepedtek le. A város zsidóságának későbbi története keresztmetszetét adja a zsidóság sorsának a diaspora összes országában: kicsiny kezdetből megindult a fejlődés, majd hanyatlás, míg azután egy erőszakos esemény megszünteti egy időre az egész település életét.

Marseille virágzási korszakát a XI. és XII. században élte, amikor Északfranciaországban Rasi és iskolaja működött.

A város zsidó lakosságának állapotáról tudósítást kapunk 1135-ből, amikor *Rabbi Benjamin Tudela*, mint utazó meglátogatta az akkori világ összes zsidóságát és a látottakat leírta a *Maszójajs Binjomin* című könyvében. Ebben a könyvben így van jellemezve Marseille, mint a gaonok és tudósok városa. Azt is megtudjuk, hogy a temető a hegyen volt és ezt a hegyet a nemzsidó lakosság is zsidó hegynek nevezte.

A XIII. század elején a *Rambam* halála után tudvalevőleg kitört a háborúskodás a kétféle felfogású zsidóság között. Az egyik szerint a zsidó vallássosság szempontjából káros a másnemű tudományokkal való foglalkozás és így nem szabad a *Rambam* filozófiai irataival foglalkozni. Ez a felfogás domináló volt Északfranciaországban és a szomszéd Németországban. Ezzel szemben Délfranciaországban és Spanyolország északi részén lakó zsidók azt vallották, hogy a *Rambam* példája éppen arra ösztönözze a zsidó embert, hogy a filozófia igazságaival alapozza meg és tá-

BECKERT HUGÓ
parókakészítő specialista
A legújabb modellek
állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

Felhívjuk a vidéki fűszer-, csemegekereskedők figyelmét, hogy a hideg idő beálltával a kolbászárúk fogyasztása megkezdődött és azok akadálytalanul szállíthatók.

Gyártmányaink bevezetésének megkönnyítése céljából néhány nagyon kedvező árban összeállított próbarendelést itt közlünk. Alábbi árak teljesen költségmentesen értendők.

1. 1 kg. kolbász, 1 kg. györi, 1 kg. szafaládé, 1 kg. debreceni, 1/2 kg. kis virsli	8.70
2. 1 kg. debreceni, 1 kg. kis virsli, 1/2 kg. cserkész kolbász, 1/2 kg. turista szalámi, 1/2 kg. sólet hús, 1/2 kg. szafaládé, 1/2 kg. kolbász	10.35
3. Debreceni, kis virsli, turista szalámi, kolbász 1—1 kg., cserkész kolbász 1/2 kg.	10.60
4. 1—1 kg. nyári szalámi és debreceni, 1/2—1/2 kg. párisi, borjusajt, györi, főtt szegye és kolbász	12.30
5. 1 kg. téli szalámi, 1 kg. debreceni vagy kis virsli, 1/2—1/2 kg. oldalas cserkészkolbász, borjusajt, veronai, szafaládé	14.30

Skrek Lipót rt.

orth. כשר
szalámi, kolbászárú- és konzervgyár

BUDAPEST,
VII. DOB-UTCA 27

Sürgöncim!
SKREKSZALÁMI

mogassa alá a Tóra és a zsidóság igazságait. Ez a harc meg van írva a *Munchasz K'noajs* című műben és ott igen gyakran szerepel „*Marszilia*” neve is. De már előzőleg a *Rambam* levelei között találunk egyet, amely a csillagjósást elítéli és amelyet a nagy mester, Marseille rabbijaihoz intéz. A XII. században élt Franciaországban az *Ibn Tibon* család, amely halhatatlan érdemeket szerzett magának azzal, hogy fontos munkákat, amelyek csak arab nyelven voltak meg, lefordították héber nyelvre és így a zsidóság közkincsévé tették. Így pl. a család feje: *Rabbi Jehüdó* fordította le a *Chajvojsz Halvovajs* című, mind a mai napig népszerű műszozt művet. Ennek a családnak több tagja lakott Marseilleben.

A XIII. század első felében a zsidók helyzete kezdett rosszabbodni. Ezt látjuk a *Rasbo* egy döntvényéből, ahol szó van arról, hogy egy zsidó nagy Purimspiel játékot rendezett és azzal rágalmazták meg, hogy a kereszténységet akarta kigúnyolni, aminek következtében az egész hitközség nagy hadissal sújtották. A század folyamán az üldözések egyre erősebbek lettek és a városi hatóságok részéről egyre több és több szekaturában volt részük. Természetesen behozták a sárga folt viselésének kötelezettségét, a gettót körülzárták; elrendelték, hogy a fürdőt a zsidók csak pönteken használhatják, stb. Élénk kereskedelmet bonyolítottak le a kikötőtől Egyiptomba induló hajókon, amit abból látunk, hogy behozták az Egyiptomba induló hajókon a numerus klauszust; elrendelték, hogy egy-egy hajójáraton csak négy zsidónak szabad résztvenni. Így ment az 1492-ig, a spanyol kiűzetéséig, amikor Spanyolországból igen sokan menekültek, a kikötővárosban remélvén elhelyezkedési lehetőséget. Csakhogy 1500 körül kiűzték a zsidókat egész Franciaországból és 150 évig nem is lakott hivatalosan zsidó Franciaországban. Amikor a XIX. század elején Napoleon megszervezi a zsidókat konzisztóriumok (közégszervezetek) alapján, egy konzisztóriumnak székhelye Marseille lett, amiből látszik, hogy idők múltán mégis csak beszivárgott oda a zsidóság. Most pár száz zsidó lakik ott, van Talmudtóra is, de természetesen a régihez hasonló szellemi föllendülésről nincsen szó.

Ehrenthalné, Geczovits Renée
fűzőkülönlegességek
Budapest, Dohány-utca 39.

**HIREK
NAPTÁR****Sabosz Vajesev, Kiszlér 24.
— Rajs-chajdes bencsolás —****Gyertyagyújtás (Bpest): 3.50**
שנה kimenetele " 4.40**Szombat este beköszönt a חנוכה****— Kedd estétől: וזמן של ומטר —****Jövő héten mint ünnepi szám egy nappal előbb, csütörtökön jelenünk meg.****A Kazinczy beszhamlásban, ma, péntek este fél 8 óraker Klein Márkus saschevra elnök fog beszélni.****A bpesti orth. Leányegylet szombati este fél 8-kor a hitközség dísztermben, jótékony célú műsoros Chanuka-ünnepélyt rendez, melyre a hölgyközönséget ezúton is meghívja.****Zsidók az amerikai parlamentben.** Newyork állam kormányzója, a zsidó *Lehmann* ezredes, főlényes győzelemmel lett újból megválasztva az antiszemita Hylannal szemben, aki 10,000 szavazatot kapott, Lehmann kétféle szavazata és az ugyancsak zsidó Mozes, több mint 1 millió szavazata ellenében. Az amerikai képviselőházba (Kongresszus) 11 zsidó került be, a newyorki állami parlamenti képviselők száma 23.**A szovjet által üldözött orosz zsidókért.** A hirneves lubavici rebbe, *Schneursohn*, akit tudvalevőleg a szovjet, *jes'va-tartás* miatt, mint ellenforradalmárt bebörtönöztetett és halálra ítélt, és aki keresztény intervencióra szabadult meg s ki lett utasítva. Most Bécsben van és tanácskozásokat folytat az oroszországi, rettenetes szükségét szenvedő zsidók segélyügyében.**Zsidó sertésbizalmok.** Az „*Israelit*” levelet közöl, amelyben elpanaszolja egy olvasó, hogy Berlintől 50 kilométerre, *Neuendorf* faluban egy gazdaságban a berlini hitközség segítségével letelepített több zsidó fiatalembert, aki ott elcsajátítja a mezőgazdaságot és felkészül a társadalmi és foglalkozásbeli átértekezésre. A birtoknak legnagyobb büszkesége egy kitűnő — *sértésbizalmda*, amely mintául szolgál az egész vidéknek. Az „*Israelit*” erre megjegyzi, hogy ez igazán olyan foglalkozási terület, amelyet át kellene adni a nem-zsidóknak.**Helyreigazítás.** A következő nyilatkozatot tettük: „I. A Zsidó Ujság október 12-i száma foglalkozott a Szombat október 6-i számával „Az ünnepi Szombati margójára” cím alatt A cikkre vonatkozóan kijelentem, hogy a Szombat szövegfordító száma nem volt ünnepi szám, azaz október 6-i dátummal jelent meg. A Szombat rendszerint szombati

dátummal jelenik meg, de ezt megelőzően néhány nappal előbb kerül szétküldésre. A lap nehezen száradó papíron lesz nyomva, és két-három nap szükséges a száradás befejeztéig. 2. Nem vontam kétségbe soha az orthodox rabbik igazságát, és nem állítottam, hogy egy orth. rabbi igazságát bárki is ne vette volna komolyan, én csupán egy speciális esetben kiadott issurnak egyetlen kifejezését tettem kritika tárgyává. *Dr. Kenéz-Kurländer Ede.*”

Csehszlovákiai hírek**Makkabeus-kori lelet.** A csehországi Kremsmünster mellett egy régi pénzérmét találtak amelyen egy urnaszerű serleg látható, amely egy termékeny mezőből kidomborodik. A feliratból kitűnik, hogy ez egy makkabeusi pénz. Makkabeusi Simon fejedelem, időszámításunk előtt 140 körül veretett ilyen pénzeket, melyeken ez a felirat olvasható: Jerusolajim hakhajso („Szent Jeruzsálem”).**A trnavai rabbiválasztás előtt.** Nagyszombatból írók nekünk: Mult szombaton Reichenberger M. rabbi a nagytemplomban próbaszónoklatot tartott, *Leles* drósjával a fiatal rabbi — aki **a 21 év előtt 42 éves korában elhunyt nagyszombati főrabbi fia** — az egész hitközség osztatlan tetszését elnyerte.**A pozsonyi orth. ifjúság köréből.** A bratislavai Aguda ifjúság legutóbbi közgyűlésének határozata értelmében minden tag köteles a siür-előadások egyikén és az ifjúsági csoport munkájában részt venni, mely határozatnak — amint jelentik — a legnagyobb mértékben eleget tesznek. Az ifjúsági csoport helyiségeiben szorgalmas gemőre tanulás folyik.**CSALÁDI HÍREK****(Négy sorig P 4, azonfelül soronként P 1.)**
Neuschloss Esztké Dun, Streda, és *Deutsch Mordche*, Szombat hely jegyesek.
Herschkovits Ernő Szikszó és *Schön Böszike* Gesztely jegyesek. (A szikszói Tiferesz Bechurim gratulál.)*Halle Frida* Vrbové. *Weisz Henrik* Galanta jegyesek. (M. k. é. h.)*Fried* Viktor fatermélő leányát *Piroskát* eljegyezte *dr. Fodor Imre* orvos, Budapest.Roth Henrik és neje, Vajslach szombatián ünnepelték *Vilmos* fiuk barmiczvóját. Az ifjú kitűnően beszélt.*Schnürmacher Adolf* és neje ezúton meghívják összes jóbarátaikat és ismerőseiket *Róbert* fiuknak szombaton a Csáky-utca 9. sz. templomban ¼ 8 óraker kezdődő itentisztelet keretében megtartandó barmiczvo ünnepélyére. Gratuláció és d'roso délután 3 óraker: Vlsegrádi-utca 43. III. (M. k. é. h.)**Apró hirdetések****„Mazi” házasságközvetítő iroda,** Újpest, Erzsébet-utca 37. Telefon: 95—5—74. HUGOM részére, harmincas orthodox fiatalembert existenciával keresek. „4000 kp.” jeligére.זמן זמן zu haben bei *Melsels*, Budapest, *Rombach u. 8.* (Buchhandlung u. Talis-weberei.)

SZOLID vidéki leány gyermekek mellett, vagy háztartásban elhelyezkedne. Vidéken is. Megkeresések: Telefon 2-30-51 számon, vagy „orth.” jeligére.

ORTH. HÁZTARTÁS vezetésére megbízható asszony vagy leány felvétetik. Varrni tudó előnyben „Bpesti” jelige NYOLC GIMNÁZIUMBÓL érettségizett, gyors és gépirásban perfect úrileány, irodai állást keres. Bővebbet: *Weisz* főhírneműkészítő, *Klauzál-tér 16.*

FÉRFIAK, kik kóser háztartásokban be vannak vezetve, napidíjjal felvétetnek. VIII., Kálvária-utca 23.

HÁZVEZETŐNŐI állását változtatná árva leány. Szigorúan vallásos kis családhoz ajánlkozik. *Ráth Piroska*, Püspökudány, Kolozsvári-u. 1.

JÓ családból való, vallásos árva úrileány állást változtatna. Üzletbe, gyermek, esetleg beteg mellé. Háztartásban segédkezik. „Megbízható.”

CSINOS nővérem részére vallásos mes-terembert keresek. Hozományja P 1000. „Mazi” jelige.

HALLATLANUL OLCSON és leggyorsabban kinyomat bármilyen héber könyvet: *Friedmann Béni*, héber könyvnyomdája, *Miskolc, Széchenyi-utca 77.*KÖZÉPKORU vallásos nő házvezetőnőnek ajánlkozik. Falura is menne. „Perfect” jeligére *Müller*hez, *Bratislava, Edlov-dvor.* (Válaszbélyeg.)

NÉMET kisasszonyt felvesz két iskolás gyermekhez orth. zsidó családnál. Budapest, VII., Kertész-utca 27. II. 15.

ORTH. KÓSER VÁGOTT BAROMFI naponta háromszor friss helyi vágás. Folyó heti árak 1,10 kilónként. Házhoz szállítva 5 fillérral árágabb. Viszont-eladóknak engedmény. *Rottmannál*, *Kispest, Üllői-út 126.* Tel.: 46—9—17.**Menórák,
ezüst áruk
gyári áron
Gráner Márton
ezüstművesnél****Budapest, VII., Dob utca 8 sz.**Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg LipótSzerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ-UTCA 48
Telefon: 42—5—90. Csekk száma: 50.791
Egész évre: 20 pengő. Külföldre P 25.Szerkeszti:
Groszberg Jenő**A Chanuka örök tartalmáról****Irta: Óbudai Freudiger Ábrahám kormányfőtanácsos, a bpesti orth. hitk. elnöke***Miczwass nér Chanuko, miczwo chavivó hi ad m'jad v'csorich ho'odom b'hisohér bah k'dé t'hajdi hanész ul'hajszif bisvach ho-kél v'hajdojo laj al haniszim se'oszó lónu...**...D'rocheho darké naj'am, v'chol n'szavszeho sóljám.***A Rambam**, akinek 800 éves születésnapja lesz Erev-peszachkor, hatalmas művének, törvényködexének, a *Jod Hachazokó*-nak II. kötetében, az ünnepek (*zmanim*) sorában a Chanuka törvényeit is rendszerezi és a negyedik fejezet végén írja a fenti sorokat, melyeknek tartalma a következő:**— Rendkívül becses előírás a Chanuka-gyertyának gyújtása.** Az embernek pontosan kell ügyelnie arra, hogy világos kifejezésre juttassa a Chanuka csodáját, dicsőítse t'ent, hálát mondjon neki a csodákért, amit egykoron velünk tett. És ha nincsen neki csak az, amit a közjótékonyaságból kap, akkor kölcsönözzön magának, vagy valami tárgyának eladása útján szerezze a gyújtáshoz való olaj, illetve gyertya árát. Ha nincs neki csak egy kis pénzdarabja és ebből kellene neki a szombati kidüst és a chanukai gyertyát fedezni, akkor előbbreváló a Chanuka-gyertya gyújtása, mert emlékeztet a csodára. De ha arról volna szó, hogy a birtokában levő pénzt, otthona megvilágítására, avagy pedig a Chanuka-gyertya gyújtására használja fel, akkor költse el az otthona megvilágítására, a ház békéje kedvéért, mert a Tóra a békeszerzésre adott amint mondván: „Az ő útjai a kellemeesség útjai és összes ösvényei a béke.”**A nagy mester ezen fejtegetése, nem valami „harber Ramban”,** megértése nem igényel nagy szellemi tornát és éleselmét, a fejtegetés alapja a Talmud**(Sabosz 23.):**, de azért szeretettel kell elmélyedni benne, s gondolkodnunk a kijelentésén és látjuk majd, hogy a tételek elrendezésével is fel akar bennünket világosítani a Chanuka örök tartalmáról. Hisz már azzal is felkelti figyelmünket, hogy **rendkívül becses előírásnak** mondja a Chanuka-gyertya gyújtását. A kommentátorok szerint ebben a kihangsúlyozásban az a tanítás rejlik, amely kifejezésre jut abban a talmudi mondásban: „Aki a Chanuka- (és sabosz-) gyertya törvényét megtartja, annak Tóratudós gyermekei lesznek” — mert**aki szeretettel elmélyed a Chanuka-gyertyák szemléletébe, érezni fogja, hogy az általuk terjesztett és kisugárzott fény, az t'ent örök fényre mutat, a Tórára,**amint meg van írva (*Mislé 6.*): „*Ki nér miczwó, v'Szajró ajr* — mécs a valóságos csodákért és a Tóra világosság”.A mai időben is, a Chanuka eseményeiben nem látnak sokan mást, mint egy szabadságharcot, a zsidó történelemnek egyik dicső korszakát, amely azonban mégis csak muló epizódot jelent historiánk évkönyveiben, de amikor a *Rambam* a Chanuka-gyertyafény szimbólumára helyezi a fűsúlyt, akkor egyszerűs mind az ünnep örök tartalmáról beszél, azt a gondolatot fejezi ki, amit ifjabb kortársa a *Ramban* juttat kifejezésre a *Behaalajszcho* elején levő Tórákomentárjában, amikor a pusztai szentély felavatása után a szentélyi menóra meggyújtására vonatkozó parancsral kapcsolatban idézi a midrast:**— A szentélyi felavatásánál Izrael összes törzseinek főnökei áldozatokat hoztak, de Áron főpap törzse nem mutatott be áldozatot, amiért bántódott és ezért t'ent elrendelte, hogy az ő családja gyújtsa meg az örök mécsset;**amivel mintegy azt mondotta neki: „*A te nagyságod, g'dülő-d, nagyobb lesz az övékénel. A templom áldozatai megfogának szívnni, azonban a mécsesek, amelyeket te gyújtasz, örökre fognak világítani.*”**Ezt a midrast a Ramban a chanukai mécsesekre vonatkoztatja.****A chanukai mécsesek most is, a szentély összeomlása után is, hirdetik a Tóra örök értékét.**Ez az örök érték az egyetemes emberiségnek a kincse, mert a Tóra eszméi: pillérjei az igazi emberi erkölcsnek. A Tóra törvényei, előírásai nevelik az embert az egyetemes emberi erkölcsökre. Ezért hangoztatja a *Ramban* a Chanuka-mécsesekkel kapcsolatban, hogy a Tóra célja a családi béke és nagyobb távlatban az egész emberiségre kiterjedő harmónia, amint ezt a szent-íge mondja: „*Útjai kellemeesség útjai és ösvényei a békét jelentik.*”A Tóra tanításainak és az egyetemes emberiség erkölcsinek hírdetése, talán nem is látszik a mai viszonyok mellett időszerűnek. Az emberiséget megfektette a lemondó, komor pesszimizmus. Idegen és meg nem értett nyelven beszél a kortársakhoz az, aki örök szellemi értékekről, egyetemes emberi értékekről szól. Az emberiség ügye kátyuba jutott, észovi hangulat hatalmasodott el és ez ugyanazt mondatja vele, mint egykor Észovval: „*Ime én halálnak indulok ugyanis, mire való nekem az elsősülöttség*” —, löporos hordón járunk és nem tudjuk mikor robban fel a mostani világ és a robbanás okozta romok között mikor sivit majd a pusztítás démonjának szelleme ördögiesen: „*Semmiségek semmisége, minden semmi, az ember csak annyit ér, amennyit eszik és amennyit élvez.*” Egyfelől ott van a végtelen nyomor, a szegénység, a ke-